

BETTINA BALAKA

GOLUBOVI

IZ BRNA

LEYKAM international

B. B. B.

Bettina Balàka

GOLUBOVI
IZ BRNA

roman

Preveo s njemačkoga
Andy Jelčić

Zagreb, 2020.

Leykam international

BERTA HÜTTLER

1850.

Žive među ljudima poput duhova. Ne vidimo ih, nego prolazimo kroz njih. Nijedan ih kočijaš ne izbjegava, nijedan pješak nikada nije zastao u strahu da ih ne pogazi.

Zapravo postoji jedan obziran čovjek, a ime mu je Ferdl. Kad ga vidimo kako pazi, iznenada ugledamo i one nevidljive, golubove.

Ferdl je mladić, petnaestak mu je godina i za život zarađuje tako što na kolicima koja vuče pas prevozi robu gradom. Pas se zove Zeus, velik, čupav radni pas mirne naravi kakva je potrebna da bi se kola puna novih, još nerazrezanih knjiga ili čak porculana provezla kroz buku i prašinu, između golemih konjskih zaprega.

Ferdl Zeusom upravlja omanjim štapom, ali ga njime ne tuče. Kako sam kaže, odgajajući psa nikada ga nije udario, što je začuđujuće, jer Zeus je dobar i marljiv i sluša tek prošaptanu riječ. Kad Ferdl psu položi štapić na određeno mjesto na lijevome ramenu, to znači da treba usporiti. Lijevo je rame zato što Ferdl hoda Zeusu s lijeve strane.

I dok je dakle svakom kočijašu svejedno hoće li uletjeti u jato golubova, Ferdl svakoga pojedinog od njih ima na oku. „Polako, Zeuse”, šapće, polaže štapić na pseće rame dok golub pred njim vrluda lijevo-desno, ali mu ne oslobađa put odmah jer ne zna kamo idu kola. Zastane li golub, mora zastati i Zeus. Nastavi li hodati, Zeus oprezno podiže svoje goleme šape i šulja se kao za hirovitom princezom.

Ne znaju baš mnogi da se Ferdl tako odnosi prema golubovima, iako bi to mogli i sami promatrati, jer Ferdl je na izvjestan način nevidljiv. U gradskoj vrevi on je samo teklić kojega pozivaju da bi mu dali zadaću i dobacili kovanicu u prljavu ruku.

Golubovi žive u međuprostorima. Gdje god čovjek ostavi prostora, onamo sjedne golub, kljuca, guguće, ritmički pomiče glavu i gleda, a kad se približe noge, kopita ili kotači, brzo odskakuće ustranu ili poleti. Tko promatra kako dugo golub čeka prije nego što pobjegne, kako se mirno izlaže uličnim opasnostima, uvijek ostajući do posljednje sekunde prije nego što se izmakne uz najmanji mogući utrošak energije, začudit će se da se tako rijetko nešto dogodi. Vrlo rijetko goluba zahvate kopita ili kotači, ovdje na trgu Am Hof možda jednom godišnje, a i tada je taj golub vjerojatno već vrlo star ili bolestan, tako da su mu popustili refleksi.

No golubovi ne žive samo među nama, nego i iznad nas. Ondje na krovovima, pročeljima, tornjevima, vijencima i kipovima imaju vlastiti grad, u koji mi ne možemo zaći. Zapravo bi mogli ostati ondje gore i imati svoj mir, ali dobar dio dana spuštaju se na ulice i trgove, traže našu blizinu, a

možda i opasnost. Dolje postoje brojne opasnosti: psi, konji, ljudi i kotači. Gore je samo jedna: vjetruša. No vjetruše potamane više golubova nego sva teretna i osobna kola i konjaničke pukovnije zajedno.

Golubovi šeću po dimnjacima. Visoko gore na otmjenim kućama i palačama nalaze se kamene vaze, orlovi i grbovi, ukrašeni balkoni, klesani maskeroni, atlasi i karijatide, moćni likovi – za golubove to je tek svijet klisura sličnih onima u Anatoliji odakle potječu. Iz krovova i natkrivenih balkona strše oluci sa zmajskim glavama iz čijih ralja se izljevaju kišnica, što više to ljepše. Golubovima su to vodopadi iz žuboravih planinskih izvora.

„Golubovi su došli k nama,” običavao je govoriti otac, „nije ih čovjek donio s njihovih litica, osvojio, podčinio i zarobio. Došli su dobrovoljno, oprezno, i pri suzdržanu, a ipak brižnu postupanju prilazili su nam sve bliže. Onako kao što ulični golub još i danas oklijevajući prilazi između ljudskih nogu i jurećih zaprega! Pogledamo ga krajičkom oka, malo se spustimo prema njemu, bacimo nekoliko mrvica kruha ne obraćajući dalje na njih pozornost, i golub nam se približava plesnim koracima, naprijed-natrag, sve dok odjednom nije ovdje i blizak.”

I otac je vidio golubove, što se od uzgajivača moglo i očekivati. Kao što uzgajivač gomoljasta povrća ima poseban pogled na korijen celera, svječar na kvalitetu voska ili modistica na kvalitetno sukno, tako svatko od nas ima vlastita područja vida i sljepoće. Jedino ljubav sve čini slijepima, kaže se, ili možda videćima u nekome višem smislu. Prepoznamo prekrasno cvijeće ondje gdje su drugima tek

isušene pustinje. Uz pomoć ljubavi žene postaju sljepijima i oštrije videćima od muškaraca, što je posve prirodno, kaže otac Quirin, jer žene su stvorene za ljubav.

Među nama žive i drugi koje ne vidimo ni širom otvorenih očiju, dok ih tražimo. To su noćni duhovi, a sve što na njih ukazuje njihova su djela koja vidimo sljedećega jutra. Da su bili ovdje, usred ljudskih nastambi, vidimo po onome što su učinili. Dabrovi koji opustoše polja s mrkvom, lisice koje opijene krvlju od peradarnika načine klaonicu. Neke od njih čujemo noću, kao kune što stružu po tavanu ili žabe i ćukove, čiji zov zvuči poput proroštva.

Meni nije problem hodati po mraku jer se ne bojim duhova i mrtvih. Ćuk mi neće ništa, a žaba zamukne čim mi čuje korak.

Otac Quirin smatra da malo straha od mrtvih ne škodi. Napokon, ne može baš svaki šušanj u tami dolaziti od bezopasna miša i nije svako svjetlo koje nam dolazi ususret fenjer drugoga čovjeka. Na svijetu postoje nelagodne stvari koje ne razumijemo u cijelosti pa je zato bolje ako se zaštitimo nevidljivim oklopom molitava.

Meso dabra, kaže otac Quirin, masno je i ima malo smolast okus jer se on uglavnom hrani korom drveta. Prije se mislilo da dabar skida koru s grana zato da bi zelenom mahovinom obložio gnijezda mladunčadi, no onda su ljudi uvidjeli da je on jede.

Ja još nikada nisam jela dabrovo meso. Petkom kršćani ne smiju jesti meso, nego samo ribu, u sjećanje na Spasitelja koji je jednoga petka dao život za ljude. S obzirom na to da

dabar živi u vodi i ima krljušt na repu, može ga se u samostanu smatrati ribom. Redovnici u predvečerje odlaze u lov na dabrove, zapravo u doba večere. Kad se već gotovo smrači, dabar se podiže iz svojega staništa i pliva na obalu gdje ga redovnik ubija toljagom.

Dok sam bila dijete, petkom smo obično jeli smuđa ili nešto od tijesta. I redovnici to rado jedu. Meni je najdraži takav kolač lomača s tanko narezanim jabukama i kiflicama pečenima u jajima s mlijekom. Vrlo je zgodno kao svećenik jesti takvu lomaču, kaže otac Quirin, od gubilišta za sljedbenice đavla načinili su ukusno jelo, to je sjajna pobjeda nad vladarom pakla.

Ptice su one među životinjama koje se pokazuju. Mnogo se manje boje ljudi od dabrova i jazavaca, srna i divljih svinja, jer nam lako mogu pobjeći. Hodaju među nama, sjede nad nama, a ni vodene ptice nas se ne boje dok klize površinom rijeka i jezera. Promatraju nas a da to ne znamo. Posvuda su s krovova, s drveća, s prozorskih klupčica i vijenaca na nas uperene oči. Primjećujemo to tek onda kad se pokaže neka kradljivica, kad se obruši neka gladna vrana da bi ukrala komadić šunke na nenadziranome kraju neke tezge na tržnici. Kad voćarica razreže svoju najljepšu krušku da bi kupcima pokazala kako je lijepa njezina poput brašna bijela pulpa, a sleti golub da bi je kljucnuo.

„Berta!” viče voćarica. „Je li to jedan od tvojih?”

„Nije,” kažem, „toga ne poznajem!”

Dakako da je to jedan od mojih, to je Mary koja voli slatko, ali laiku izgleda poput običnoga uličnog goluba pa se pravim da za nju nisam odgovorna.

AM HOF

Osam mjeseci prije

Trg se smanjio. Kad bismo prije izišli iz labirinta uličica, drvenih šupa, dućančića i mračnih svodova, trg nazvan „Am Hof” bio je tako velik da bi čovjeku na trenutak oduzeo dah. Bio je velik poput otvorena polja što seže do obzora i širi pogled nakon što izidemo iz guste, sumračne šume.

U ono doba, kao dijete, Berta još nikada nije bila na otvorenu polju ili u sumračnoj šumi. Oduvijek je živjela u ovome dijelu grada gdje je između Judenplatz a i Grabena poznavala svaki kamen i busen trave koji bi izrastao iz procijepa u zidu, rupe odakle su dolazili štakori, kutke gdje bi se ljudi olakšavali i mjesta gdje su se špekule najbolje kotrljale.

Iz uskih uličica gdje se nalazio ulaz u njihov dom najčešće bi izlazila na trg. Pogledala bi prema Marijinu stupu i oružarnici desno iza njega. Oboje je još uvijek bilo ondje i djelovalo nepromijenjeno, jedino što se jedno drugomu približilo. Brončani stup i danas je gotovo crn s tek malo zelenkastih mjesta, visoko gore je Marija u bogato nabranoj odjeći, dok se u podnožju četiri naoružana i oklopljena anđelka bore

protiv zmije, lava, baziliska i zmaja. Na zabatu oružarnice i dalje su dvije kamene žene koje drže zlatnu kuglu zemaljsku. Okrenemo li se ulijevo i prođemo li pored crkve, doći ćemo do zgrade Dvorskoga ratnog vijeća sa šarenim stražarima i raskošnim topovima pred njom. Kao i u ono doba, u sredini trga vlada zbrkana gužva tezgi tržnice natkrivenih grubim platnom, no uz tek nekoliko iznimaka više to nisu iste tezge kao prije. Žena s kruhom i prodavač usoljenih krastavaca još su ondje, ostarjeli i pogrbljeni. Nova prodavačica jaja izgleda posve jednako kao i ondašnja – u velikoj košari koju bi napravila na leđa poredala je manje košarice s kokošjim jajima, a u ruci nosi košaru s delicijama: guščjim, pačjim i paunovim jajima. Čak joj je i lice slično pa Berta pretpostavlja da je to kći nekadašnje prodavačice, kojoj je njezin otac uvijek prodavao golublja jaja.

Prošlo je devet godina. Nije se trg smanjio, nego je Berta odrasla i izgubila dječji pogled kojemu se sve čini velikim i čudesnim.

Kao djevojčica često bi od prodavača dobila nešto na dar, pregršt trešanja, jabuku, polovicu kifle ili krafnu s rupom u sredini. Suosjećali su s njom jer lice joj je bilo unakaženo zečjom usnom.

„Jadnica se nikada neće udati”, govorili su.

Zečja usna i dalje je bila tu, Berta se nije udala i nitko joj nije ništa darivao. Kapu je navukla duboko na lice, hodala pognute glave i dok je govorila držala je ruku pred nosom i ustima da nekoga ne uplaši.

Između štandova i kuća prolazila su kola kao i prije. Odjekivao je kas konjskih kopita po kaldrmi, čuo se sa svih strana. Uz oružarnicu još su uvijek bile vatrogasne staje

odakle bi izvodili konje i uprezali ih u kola kad bi negdje izbio požar. U Bertinu djetinjstvu gorjelo je često. Tad bi se začulo veliko zvono katedrale svetoga Stjepana – Pummerin – vatrogasno zvono svjetlijega tona ubrzano bi zvečalo, vatrogasci bi stavili kacige na glave, a njihovi konji nemirno bi poigrali i frktali.

Ondje ispred Marijina stupa prije je bio cvjećarkin štand. I sama je bila lijepa poput cvijeta i zvala se Magdalena. U proljeće bi prodavala ljubičice i đurđice, a kako bi postajalo toplije nudila bi i sve veće i raskošnije cvijeće, ruže, krizanteme i kamelije. Ponekad bi Berti zatakнула cvijet u kosu i rekla: „Lijepa li djevojčice!” Njezin stalni pratitelj bio je Kuglica, psić raščupana bijela krzna i crnih očiju nalik dugmadi. Kad bi ležao na podu, izgledao bi poput malena saga. No najčešće bi trčkarao naokolo, lajao na druge pse, igrao se s djecom i podizao nogu uz tuđe štandove, na što bi ga gađali trulim jabukama.

Jednoga dana Kuglica je pao pod teška kopita pivovarina konja. Berta i još neka djeca to su vidjela i zaurkala kao da ih netko kolje. Kuglica je, odbačen unatrag, dospio pod kotač. Kad su kola napokon stala, psić je ležao na pločniku tužno cvileći. Magdalena je dotrčala, vrisnula, lomila ruke i pokušala ga nagovoriti da ustane. Kočijaš je skočio s kola i neko vrijeme promatrao što se događa. Zatim se sagnuo, posegnuo za umirućim psom i odlučnim pokretom slomio mu šiju.

„Bolje je tako”, rekao je.

Idućega jutra Magdalena je već rano bila na štandu i slagala cvijeće. Lice joj je bilo kameno, a pokreti kruti. Ponekad bi pogledavala prema crnoj Majci Božjoj i križala se. Kad se

Berta rasplakala, rekla je: „Moramo biti jaki, dijete moje. Na svijetu se događaju i gore stvari od smrti jednoga psića.” Imala je pravo jer za samo nekoliko tjedana umro je Bertin otac.

Stanovali su u uskoj uličici koja se otvarala uz raskošno bijelo pročelje crkve na trgu Am Hof: Berta, njezin godinu dana stariji brat Eduard, otac i golubovi. Majka je umrla od sušice tek dvije godine prije. Wenzel i Josephine Hüttler došli su u Beč iz Moravske; preselili su se u glavni grad Carstva odmah nakon vjenčanja da bi ondje zasnovali obitelj i pronašli sreću.

Stanovali su na mansardi koja je imala izlaz na krov, što je bilo važno za uzgoj golubova. Ondje se vani, pod samim nebom, uokvirena zabatima, nalazila nastamba za golubove, bezbrojni drveni odjeljci u kojima se neprestano čulo gukanje, pijukanje, lepet i žamor. Golubovi su razgovorljivi, uvijek jedan drugomu imaju što reći, a ako i nemaju, razgovaraju sami sa sobom. Lijepe su to ptice, blagih očiju, plesačkoga držanja i svilena perja. Većina ih je srebrna do sivoplava s dvjema tamnim prugama na krilima i vratovima zelenkasta odsjaja, koji prelaze u pršnjake što se prelijevaju ružičasto. Ponekad se pritom vidi i posebna nijansa: boje pijeska, gotovo crna ili posve svijetla, pa sve do bijele prošarane crvenkasto ili smečkasto. Oni koji bi se nakon što bi naučili letjeti pokazali kao najpametniji, najsnažniji i najpouzdaniji, poučavani su da postanu pismonoše. Druge se na ptičjoj tržnici u Lerchenfeldu prodavalo kao dodatak za juhu.

Od malih nogu Berta je ocu bila najveća pomoć. Od njega je naučila sve o uzgoju golubova i golubovima pismošama. I u tetkinu domaćinstvu, koja je bila gazdarica gostionice „K zlatnomu volu” u Brnu, gdje je Berta sada živjela, bila je odgovorna za golubove i tako doprinosila domaćinstvu.

U istoj kući, u prizemlju, još se uvijek nalazila trafika i prodavaonica srećaka gospodina Sothena. U Bertinu djetinjstvu sastojala se samo od jedne oronule prostorije, no sada je obuhvaćala dobar dio ulice. Sothenova trgovina postala je većom i ljepšom. U međuvremenu mu je zapravo pripadao cijeli kompleks zgrada: palača Collalto na trgu Am Hof, kao i nagruvane stambene zgrade iznad kolonade. I stan na mansardi s izlazom na krov sad je bio u njegovu vlasništvu.

Kad je Bertin otac, jednako kao i njegova supruga nešto prije, podlegao sušici, Sothen, u to doba i sam još mladić od jedva sedamnaest godina, odlučio je pomoći dvoje siročadi. Na vlastiti račun odveo ih je u Brno tetki, sestri pokojnika. Berti je tada bilo devet, a Eduardu deset godina.

I sad je Sothen opet platio putovanje. Berti je poslao dva guldena da može doći k njemu u Beč. Valja porazgovarati o nečemu u vezi s njezinom budućnošću, stajalo je u pismu.

U RAJU

Iznenada se Berta našla za stolom u elegantnoj blagovao-
nici, okružena veselim društvancem, a podnevno sunce po
stolu je iscrtavalo pruge, dok su ondje nepotrebno – kakva
li luksuza! – gorjele svijeće u porculanskim svijećnjacima.
Dvojica slugu u odorama donosila su jela. Prvo je došla
juha od kornjače profinjena konjakom, na kojoj se velikom
brzinom topila kapica od tučena vrhnja. Slijedili su pečeni
drozdovi, nataknuti na ražnjiće s listovima kadulje, što je
izgledalo kao da je netko ispekao grane drveta zajedno s pti-
cama koje na njima sjede. Nadalje su se nudila kisela svinjska
jetra s lukom, sufleom od šampinjona, zečji ragu s dunjama,
stručak mladih paklara uvaljanih u brašno i pečenih u vreloj
masti pa su izgledale poput Meduzine glave, a kao prilog
riža prelivena rastopljenim maslacem i češke okruglice od
kruha. U čašama je tokajac blistao tako crven kao nabrani
zastori od svileni brokata na prozorima. Bilo je kao u raju.

Iako su joj gosti bili predstavljeni, Berta se tijekom ručka
morala pokušati sjetiti tko su oni, tako je sve brzo prohujalo

kad je ušla u prostoriju, u toplo, dobrostojeće i dobronamjerno ozračje, okružena veselim glasovima, vrijednim slikama i biranim mirisima. Ondje su bili izvjesni odvjetnik Schatzl, očito dobar prijatelj kuće, izvjesni gospodin Zamponi, vlasnik tvornice porculana, sa suprugom, i grofica Niperdey, koja se međutim već nakon juhe ispričala zbog hitnih obveza.

Bio je tu i Johann Karl Sothen, kojega je jedva prepoznala, jer je pustio zaliske, a što se tiče tjelesne mase zauzimaio je višekratno veći prostor nego onoga dana prije devet godina kad ga je posljednji put vidjela. U ono je doba bila dijete, a on grozničavi mladić kojemu se žurilo da nju i brata Eduarda ostavi kod tetke u Brnu i vrati se u Beč svojim poslovima. Tadašnje glatkije i uže lice Berta je morala tražiti u ovome novom, protežnijem, gdje su međutim nekadašnje vatrene oči djelovale mnogo mirnije, možda i zato što su bile upravo obrasle i zarasle. No nije bilo samo to. Blagostanje ga je učinilo otmjenijim i opuštenijim; sada je bio mladić koji se znao zavaliti u stolicu onako kako bi to učinio mnogo stariji muškarac nakon dugih godina karijere.

Kad mu se obratila s „gospodine Sothen“, odmahnuo je rukom: „Za tebe sam Johann Karl, draga Berta, kako si me uvijek zvala. Pa poznajemo se već tako dugo.“

Društvo se nasmiješilo, a gospođa Zamponi rekla je iz ne posve razvidna razloga: „Ti si tako dobar, Johann Karl, zbilja tako dobar.“

Berta je bila zbunjena jer jasno se sjećala da ga je kao prvo uvijek zvala Hans, a kao drugo da je njoj i Eduardu onoga dana kad ih je potjerao da se uspnu u poštansku kočiju za Brno izričito zabranio da mu se ikada više obrate imenom. Rekao je da odsad želi da ga se zove gospodinom Sothenom,

a njima se to nije činilo čudnim jer su mislili da im je on nakon očeve smrti postao nekom vrstom službenoga staratelja.

I sad ju je on doista predstavio kao svoju „štićenicu“. Možda mu je ona to i postala, onako prema osjećaju, mislila je Berta, tijekom svih tih godina u kojima se on obogatio, a ona odrasla. Kako je samo mogao postati tako bogatim da je sve ostale trafikante i prodavače srećki, koji su cijeloga života čučali u svojim radnjicama, ostavio tako daleko iza sebe i uselio se u palaču Collalto? Kakve je tajanstvene moći posjedovao, kakve sposobnosti koje su od njega načinile čarobnjaka stjecanja novca, tako da je svojemu određenom mjestu na društvenoj ljestvici, kamo ga je Bog postavio – a značilo je sudbinu kojoj je Crkva svakomu savjetovala da se pokori – mogao okrenuti leđa?

U svakome je slučaju ono što je sebi stvorio činilo dobro i Berti. Lijepo predsoblje kamo ju je uvela služavka otvorivši vrata, široki hodnici i druge odaje kamo je uspjela baciti pogled, velika zrcala i visoke zidne oplata, lusteri i svjetiljke, komode i kredenci od politirana drveta s tokarenim nogama i mjedenim okovom, šareno oslikane porculanske vaze, posude za cvijeće od stakla i srebra, štukature, baršun i sagovi, sve je to posjetitelja neposredno ispunjavalo ugodom. Činilo se da brojni sluge kućanstvom upravljaju brižno i da u tome labirintu gdje se na jednome mjestu osjećao miris skupa duhana, zatim svježih ljiljana, pa naposljetku izvanrednih umaka i pečena mesa, držali sve konce u svojim rukama i Berti se ljubazno klanjali.

Jamačno je Johann Karl Sothen, koji joj je svojedobno za oproštaj darovao malena papirnatog konjića ljuljačku za kuću lutaka, u međuvremenu posjedovao četveropreg uz

koji su u svečane dane trčali lučonoše, da bi onda skočili na njega otraga, iza lakaja u livrejama s našivenim porubom od krzna!

„Je li danas neki svečani dan?” upitala je Berta bojažljivo nakon što su servirani ražnjići s drozdovima i zdjele s mesom i prilozima.

„U ovoj se kući uvijek dobro jede”, odvrtila je grofica Niperdey, koja se upravo opraštala od njih. Pritom je Berti dobacila čaroban osmijeh, koji je skrenuvši pogled proširila i na domaćina. Bila je malena, za glavu niža od Berte, iako su cipelice od svilena damasta, koje bi zasvjetlucale ispod njezine haljine, imale potpetice ne bi li je povisile. Njezina tamna, napomađena kosa bila je počešljana u razdjeljak sa šiškama, a na zatiljku spojena u pundicu ukrašenu biserima. Sa strane su joj visjeli bogati uvojci, koji su međutim bili nešto svjetliji od ostatka kose, tako da se moglo pretpostaviti da su u pitanju umetci. Imala je oči boje različka i bila je sitna poput lutkice u jako stisnutu korzetu – vjerojatno je odlazila da glavnim jelom ne bi kvarila liniju.

„Sviđa li vam se porculan, draga Berta?” pitao je Zamporni. „Sve je iz moje tvornice.”

„U kojoj je sve učinjeno mojim novcem”, kazao je Johann Karl.

„Za što su svi ugovori napravljeni u mojemu uredu”, rekao je odvjetnik Schatzl. Nazočni su se srdačno nasmijali, jedino Berta nije znala o čemu je riječ.

„Gospodin bankar Sothen direktora Zamponija podržao je velikodušnim kreditom pri proširenju njegova tvorničkog pogona”, objasnio je odvjetnik Schatzl.

„Bankar”, ponovila je Berta.

„Zar niste znali, drago dijete, da gospodinu Sothenu pripada velika banka na Grabenu?” rekla je gospođa Zamponi.

„Ma joj, velika banka,” progovorio je Johann Karl, „skromna...”

„To je prava institucija!” uzviknula je gospođa Zamponi.

„Tko se bavi lutrijom, nužno jednoga dana počne izdavati kredite. Toliko je ljudi koji žele okušati sreću, a nemaju za to dovoljno novca! Onda im damo predujam i tako čovjek jednoga dana iznenada postane bankarom”, odgovorio je Johann Karl.

„Da, da, baš tako na brzinu...” rekao je Zamponi i ponovno se nasmijao.

„Porculan je prekrasan”, rekla je Berta obujmivši rukama tanjur s kineskim motivima kao da ga želi podignuti i pokazati drugima.

Za desert je stigla biskvitna rolada punjena marmeladom od malina, kuglice od marcipana i kompot od šljiva. Tome je pridruženo slatko vino madera. Zatim su se oprostili i drugi gosti. Gospođa su morala natrag u ured, a gospođa Zamponi imala je probu kod krojačice. Kavu će sada popiti udvoje u sobici, rekao je Johann Karl.

„Sobica” je bila salon čiji su prozori gledali na trg Am Hof. Bili su uokvireni zastorima od svilenih brokata boje mahovine, ukrašenima kićankama i porubljenima vrpčama. Divan, ležaljka i naslonjači bili su presvučeni istim zelenim suknom, tako da se dobio osjećaj ulaska u raskošnu šumu iz bajke. Na velikoj uljenoj slici bio je južni krajolik s palmama i antičkim ruševinama, na koje je zalazak Sunca bacao vatrene boje. Pod slikom je na prečki sjedio crveni papagaj s krilima

odozgo žutima, no s plavim letnim perima. Pred prozorima je stajao glasovir s rezbarenim stalkom za note. Na zidu je otkucavao skupocjeni precizni bidermajerski sat sa zabatom, a sjajno mjedeno klatno ljuljalo se u ritmu prolaska sekundi.

Johann Karl otvorio je oba krila balkonskih vrata i izišli su na balkon okružen rukohvatom od kovana željeza. Desno od njih blještala je zlatna kugla zemaljska na krovu oružarnice, lijevo su se anđelčići u oklopima u podnožju Marijina stupa borili s divljim životinjama.

„Sretan sam što nisam bio ovdje kad su laternizirali jadnoga grofa Latoura”, rekao je Johann Karl.

„Ministar obrane? Laterniziran?” upitala je Berta.

„Da, to je nova riječ. Sjećaš li se velike plinske svjetiljke koja je stajala tamo preko?” Pokazao je još dalje ulijevo prema trgu, a Berta je kimnula.

„Tijekom revolucije gnjevne mase izvukle su grofa Latoura iz zgrade Dvorskoga ratnog savjeta i linčovale ga. Truplo su onda objesili na plinsku svjetiljku. Divljaci.”

„A gdje je ta svjetiljka sada?”

„Jasno da su je nakon ponovne uspostave reda pogubili. Otpilili su je. Uklonili. Nema spomena na taj grozan čin. Trg bi trebao biti tako lijep kao da se na njemu nikada nije dogodilo ništa strašno. Naoružali su se preko u oružarnici, ti revolucionarni majmuni. Opetovano smo na više tjedana morali odlaziti iz grada. I sam car i cijeli dvor su otišli, prvo u Innsbruck, a onda u Olomouc! Ne možeš ni zamisliti što se ovdje sve dogodilo: barikade, bajuneti, krvoproliće. U nekome je trenutku svjetina iz predgrađa na juriš osvojila čak i Schottentor pa su s vilama prodrli u grad. Nepodnošljiva rulja. No sad se vratio mir. Red i sigurnost.”

„Da”, rekla je Berta, pa su osluškivali mir koji se probio kroz povike kočijaša, topot kopita i kloparanje kotača.

„Kako je tvoj gospodin otac?” upitala je Berta.

„Dao sam ga smjestiti u jednu bavorsku zdravstvenu ustanovu. To je jedna od najboljih, najbolji liječnici, najbolja njega, mnogo svježega zraka. Nužnost, znaš kako je to s njim sve bilo.”

Berta se odmarala na ležaljci jer ju je Karl prisilio da je iskuša. U jednoj je ruci držala tanjurić, u drugoj šalicu kave, u koju joj je Johann Karl umiješao nekoliko žlica šećera. Nadohvat ruke, na stolicu je stajala zdjela s groždem.

Berta je bila pospana i sita, vino joj je učinilo udove teškima, a glavu laganom. Osjećala se kao nikada prije – poput žene iz harema koja ne smije raditi i samo je se tovi da bi bila meka i izdašna. Taj dah egzotike pojačao se nazočnošću papagaja, koji je međutim sebi u bradu, također pospano, kriještao prilično bečki: „Kistihand, milostiva, kistihand...”

Što je sve postigao taj Johann Karl. Dok se još zvao Hans i sa svojim ocem pijancem stanovao iza trgovine srečkama, gdje je postelja jednoga bila od postelje drugoga odijeljena samo tankim pamučnim zastorom, počešće bi dolazio gore k njima jesti. Bertinoj majci izgledjeli se dječak smilio jer mu je majka umrla pri porodu, a kod kuće gotovo nikada ne bi dobio pristojan obrok. Starome Sothenu to nije bilo pravo, no kad bi on bio u gostionici, a radnja zatvorena, Hans bi se uspeo na mansardu i sjeo za stol obitelji Hüttler. To je dakako bilo prije nego što se majka razboljela, dakle prije mnogo godina.

„Daleko si dogurao, Johann Karl,” rekla je Berta, „mora da si miljenik bogova.”

„Htio bih dogurati još mnogo dalje,” rekao je i povukao dim cigare, „mnogo, mnogo dalje. Htio bih stići do kraja gore.”

„Nije ti ovo dovoljno? Kamo bi još nagore mogao htjeti?”

Nasmiješio se i pokazao prema prozoru: „Na neki od naših lijepih bečkih brežuljaka možda...”

„Kahlenberg ili Leopoldsberg?”

„Da, tu negdje. Ondje gore ima, kao što znaš, krasno položenih dvorčića.”

„Pokorno javljam,” zakriještao je papagaj iznenada, „pokorno javljam!”, ali ništa dalje od toga, tako da se uzalud čekao sadržaj njegove obavijesti. Johann Karl otrgnuo je bobicu grožđa i pružio je ptici. Ona ju je uzela pandžom kao rukom, dok je bez poteškoća održavala ravnotežu na drugoj nozi. Papagaj je istisnuo sadržaj bobice i progutao ga zajedno s košticama i onda prijezirno bacio kožicu na pod. Berta je bila uvjerena da se još nikada nije tako dobro zabavljala kao toga dana.

„Gurman je on, taj naš Novara”, nasmijao se Johann Karl.

„Zove se Novara?”

„Da, po bitki u kojoj smo pobijedili Pijemonteze. Ne znam međutim točno kojega je spola ova ptica. Ponekad mi se čini više muškim, a ponekad ženskim. Trgovac koji mi ju je prodao također nije znao.”

„Kod golubova se razlika prepoznaje po ponašanju, ali samo dok traže partnericu. Muški se napuhnu, guguću na poseban način, klanjaju se, natjeravaju ženku pred sobom i šire rep poput pauna.”

„E da, golubovi”, rekao je Johann Karl. „Zato sam htio s tobom razgovarati...”

Te je noći spavala u nekadašnjoj roditeljskoj spavaćoj sobi na postelji koja je prema željama Johanna Karla bila presvučena najfinijim plahtama i perinama. Istrošeni stari majčin naslonjač dao je presvući crvenim baršunom. Bilo je to poput čuda: iako Berta svih tih godina na njega nije gotovo ni pomislila, on nju nije zaboravio.

Lijepe komode s ladicama nije bilo, možda ju je Johann Karl prodao, što je bilo i njegovo pravo. Općenito je stan, zanemari li se postelja i naslonjač, koji su stršali poput zelenih otoka iz tmurna mora, prilično propao. Prema onomu što joj je ispričao Johann Karl, nažalost je bio iznajmljen nizu nepouzdanih osoba, a tijekom revolucije ovdje se ugnijezdila ta bagra. Vani na krovu ti su vandali zapalili otvorenu vatru da bi uništili svoje nezakonite spise kad su se približile postrojbe kneza Windisch-Graetza.

Ono što joj je Johann Karl ovdje nudio bila je jedinstvena prilika koja se neće ponoviti.

„Ono što u nekome trenutku propustiš, vječnost ti neće vratiti”, rekao je. Moći će voditi častan život s vlastitim poslom. Johann Karl stavit će joj na raspolaganje sredstva za najbolje golubove za uzgoj i najbolju hranu. Na mansardi može živjeti besplatno, a pobrinuo se i za njezinu hranu. Dobit će namirnice, a jednom ili dvaput tjedno moći će doći na ručak u blagovaonicu palače Collalto. Smije posuđivati knjige iz lijepe knjižnice Johanna Karla jer ih on zbog nedostatka vremena ionako ne čita. Knjižnicu je opremio njegov prijatelj, odvjetnik Schatzl, a ona uglavnom sadrži putopise i znanstvena djela.

Johann Karl Sothen želio joj je dati priliku da otpočne vlastiti uzgoj golubova pismoša. Uz početnu pomoć koju

joj je ponudio, nakon nekog vremena moći će i sama zarađivati. Bit će slobodna i neovisna – koliko god voljela tetku, ova ipak drži strog režim. Moći će ponovno živjeti u Beču jer iako Brno ima svoje čari, ondje se ne osjeća kod kuće, rekao je. Bit će usamljena zato što će joj nedostajati prijatelji i rođaci iz Brna, odgovorila je.

Kako je tetka? Dvije njezine kćeri već su udane i odselile su se, a Berta je radna snaga koja će nedostajati. Nije li to nezahvalno da ostavi ženu koja je za nju toliko učinila, pitala je Johanna Karla. No ovaj je već o svemu promislio. Isplatit će tetki velikodušnu otpremninu da bi joj nadoknadio gubitak. Bit će sretna što se nećakinji nudi takva jedinstvena mogućnost, bit će na nju ponosna, u to je uvjeren, rekao je.

„Ali zašto sve to želiš za mene učiniti, dragi Johann Karl?” upitala ga je. „To je tako užasno puno!”

„Zato što svatko kome ide dobro ima dužnost pomagati drugima, manje sretnima. A siročad...”

„Ali što će biti s Eduardom?”

„On je muškarac i može se bolje brinuti o sebi od tebe. Koliko znam, ima dobro namještenje kao lovočubar i pomagač lovcima ondje u Moravskoj.”

„Nije njemu dobro. Plaćaju ga samo kao najamnog radnika. Ima malo djeteta, a jedno je izgubio...”

„Ako sve bude onako kako mislim da će biti, i ja jednoga dana budem imao dovoljno šuma da mi treba lovočubar, rado ću mu dati to mjesto.”

Na to je Berta iznenada shvatila zašto je gospođa Zamporni rekla: „Ti si tako dobar, Johann Karl, tako dobar.”